

Mot framtiden!

En betraktelse av progressionen och Den Andres kropp

Hedvig Ördén
Marina Fransson

Abstract

I den här uppsatsen ämnar vi förstå modernitetens fixering vid progressionen och hur den kommer till uttryck i förhållande till det som ligger bortom staten och det agerande subjektet: Den Andres kropp. Filosofen Thomas Hobbes tankegångar om den moderna staten i *Leviathan* (1651) samt Friedrich Hegels förståelse av subjektets förutsättningar i *Andens Fenomenologi* (1807) utgör det metateoretiska rastret för analysen. Genom att fokusera på både den officiella västerländska retoriken och Den Andres kropp under tre olika tidsperioder; 1700-talets guldrusch i Brasilien, 1800-talets belgiska närvaro i Kongo och 2000-talets krig i Mellanöstern; hoppas vi kunna se hur progressionen konstrueras både på mikro- och makronivå. Avslutningsvis hävdar vi att den liberala demokratins segertåg, vilket ofta beskrivs som en progressionens slutpunkt där alla dikotoma kategorier upphöjs till en, i själva verket rymmer hela modernitetens repetoar av *vi* och *dem*; *nu* och *då*, *här* och *där*.

Nyckelord: modernitet, progression, kolonialism, den andre, slaveri, hobbes, hegel

Antal ord: 8777

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och metod.....	3
2	Material	5
3	Analys	7
3.1	<i>Ouro Preto</i> : Portugal och det svarta guldets.....	8
3.1.1	Slaven, kroppen och guldets.....	10
3.2	Fristaten Kongo och den befriade Andre.....	12
3.2.1	Vikten av en välskött trädgård.....	14
3.3	Humanitär retorik ut-och-in.....	17
3.3.1	Samtiden och historiens aktualitet.....	18
4	Slutsats	21
5	Referenser	23

1 Inledning

En av modernitetens mest centrala idéer är *progressionen*: tiden som alltid pekar framåt, dagens kunskap som grundad i tidigare generationers erfarenhetsbank. Föreställningen om en ständigt ljusare framtid har sedan den tidiga upplysningen genomsyrat västvärldens politiska liv. Vår samhällsordning vilar på idén om att det vi gör i dag kan bidra till en bättre morgondag, att vi kan planera och reformera, påverka och förändra. Vi har kommit *längre* idag. Vi tror inte längre på medeltidens mörka vanföreställningar, vi skrattar åt tanken på att trilla över kanten på en seglats över Atlanten och de gamla grekernas primitiva diskussion om kroppens svarta och gula vätskor. Samtidigt beskrivs denna oundvikliga progression, paradoxalt nog, som genomgående beroende av någonting utanför; av både förnuftets och naturens intervention. Den är således inte självklar. Den kräver ständig aktivitet och ett visst sinnelag. För, är det inte så att den först kom till oss i väst? Flyter inte de andra fortfarande runt i ett slags odefinierbart *då*?

Om vi vänder oss till filosofihistorien får vi snart ett svar på frågan. I 1600-talsfilosofen Thomas Hobbes *Leviathan* beskrivs hur naturens krafter, i samklang med människans unika förnuftsformågor, driver oss in i det civiliserade och ekonomiskt blomstrande samhället. Även senare kontraktsteoretiker utmålar vår politiska ordning som ett *medvetet steg* bort från naturens kaotiska verklighet. Ofta har man beskrivit upp en fiktiv ursprungssituation i kontrast till en samtida-framtida och geografiskt närliggande högre politisk ordning: Naturen blir det som *inte* är. *Här* ställs i skarp kontrast till *där*; *då* skiljs från *nu*. Hos Hobbes kan människan inte skapa samhällelig ordning förrän hon drivits till sitt yttersta av naturtillståndets "allas krig mot alla" (Hobbes, 2004, s 128). Med Rousseau blir idealsamhället det som befinner sig längst bort från naturtillståndet men samtidigt är format till dess avbild; I Kants filosofi får det progressiva förnuftet hjälp på traven av naturens konsekventa interventioner. Mest tydlig blir ändå relationen mellan samhälle och natur; ordning och kaos hos Hegel. I *Andens Fenomenologi* (1807) beskriver filosofen förhållandet som en dialektisk rörelse mellan två poler vilket på subjektnivå handlar om skillnaden mellan människan och hennes betraktare. Ett *jag* är således alltid beroende av ett *du*, ett *vi* av ett *de*. Det förnuft som tar steget framåt mot en samhällspolitisk ordning är således alltid befläckt av naturen. Något rent och utomvärldsligt förnuft existerar inte. I den mån beroendeförhållandet ignoreras skapas endast ett destruktivt vakuum vilket återkommer för att hota samhällets eller subjektets existens.

I artikeln "The Double outside of the Modern International" (2006) beskriver teoretikern R.B.J. Walker hur detta moderna geografisk-temporära sätt att tänka, på det politiska planet, har givit upphov till föreställningar om stater eller subjekt som anses befinna sig *utanför*. Idén om en linjär progression *här* i kontrast till ett primitivt *där* blir särskilt tydlig när vi talar om den europeiska koloniala expansionen från 1500-talet och framåt. Inte bara Europas ekonomi, utan också

dess självförståelse och status, har länge vilat på relationen till det geografiskt *Andra* vilken under olika tider fått representeras av Afrika, Den nya världen och Mellanöstern. Oavsett om vi talar om det moderna subjektet, staten eller det internationella systemet har vår politiska verklighet alltid krävts en *utsida* som pekar *inåt*. Genom historien har vi behövt en antites som kan illustrera den nödvändiga gränsdragningen mellan ”rationalitet och irrationalitet, norm och undantag, bekräftelse och negation” som kan ge substans till allt detta som vi *inte* är (Walker 2006, s.61, min övers.).

I ett politiskt system där högt samexisterar med lågt, individ med kollektiv, blir slutligen den enskilda kroppen ett nexus för modernitetens spänningar. När Franz Fanon i *Black Skin White Masks* utbrister ”Yes, we niggers are backward, naive and free” så blir detta talande för hur *skillnaden* konstrueras rent kroppsligt i det moderna projektet (Fanon 2008, s.106). Fixeringen vid kroppen blir påtagligt verklig; den svarta mannen som ställs i relation till den vita mannen är som fastlåst i sina egna fysiska attribut: ”locked in his own body” (Fanon, 2008, s 200). I förhållande till det västerländska subjektet blir den svarte mannen så till en förtingligad Andre, ”an object among other objects,” till kropp allena (Fanon, 2008, s 89).

I den här uppsatsen har vi för avsikt att följa progressionens spänningar som de tar sig uttryck i Den Andres kropp genom tre moderna epoker: 1700-talet, 1800-talet och 2000-talet. Det handlar inte lika mycket om att följa en progression över tid som att följa progressionen som en konstant; en kvarvarande idé om skillnaden – mellan plats, mellan tid och mellan subjekt.

1.1 Syfte och metod

Under de senaste tio åren har den kritiska litteraturen inom området postkolonial teori fullkomligen exploderat. Samtidigt har man i hög grad fokuserat och teoretiserat den koloniserade parten och låtit den moderna västerländska staten och subjektet förbli en platt fond för diskussionen. Vi har serverats konsekvenserna av den moderna statens och subjektets agerande utan att det ges något teoretiskt djup. Vi tror dock att det finns mer att säga om den politiska modernitetens grundläggande utgångspunkter som de tar sig uttryck på det globala planet; att de två positionerna behöver få komplettera varandra. Syftet med vår uppsats är därför att förstå hur den västerländska *progressionstanken* tar sig uttryck i förhållande till Den Andres kropp. Vårt fokus på kroppen är sprunget ur Hegels herre-slavdialektik där den asymmetriska relationen mellan två självmedvetanden utmynnar i den enes objektifiering. I förhållande till herren – det rationella självmedvetandet – är slaven nära den fenomenologiska världen, naturen, tinget. Att undersöka västvärldens relation till Den Andres kropp blir således ett sätt att se hur modernitetens dikotoma kategorier konstrueras på mikronivå. I vår analys ämnar vi styras av frågeställningar såsom: Hur tar föreställningen om progressionen sig uttryck i modernitetens olika epoker? Hur kan vi förstå dessa föreställningar i relationen till Den Andre? Vilka praktiker har dessa föreställningar krävt i förhållande till Den Andres kropp?

Den Andre är analysens centrala begrepp. I texten kommer vi att använda Den Andre för att beskriva relationer både på stats- och subjektnivå; fråga hur utsidan, det som befinner sig bortom, konstrueras. Varje stycke består av en inledande del där vi diskuterar den geografisk-temporal aspekt på statsnivå och sedan följer ett avsnitt där vi ställer resonemanget i relation till Den Andres kropp. Upplägget har två metateoretiska utgångspunkter: Hobbes' kontraktsteoretiska föreställning om staten vilken vilar på tanken om en nödvändig distinktion mellan insida/utsida och Hegels herre-slav dialektik där det enskilda subjektet skapas i sin relation till andra subjekt. I Hegels efterföljd har Den Andre kommit att skapa en egen filosofisk tradition. Vårt angreppsätt är därför – i synnerhet i uppsatsens senare delar där förhållandet mellan polerna ter sig mer komplext – i hög grad färgat av post-hegelianska tänkare såsom Franz Fanon, George Bataille, Homi K. Bhabha och Jean Baudrillard.

För en övergripande kartografi av progressionstanken har vi valt att göra djupdykningar i tre olika epoker och fokusera tre globala relationer: Portugals närvaro i guldruschens Brasilien under 1700-talet; Belgiens förhållande till Fristaten Kongo under 1800-talet och USA:s krig i Mellanöstern under 2000-talet. Valet av fall har gjorts utifrån representativitet – vi har försökt hitta händelser, stater och tidpunkter som bäst kan reflektera progressionstanken som den ter sig vid vare specifik tidpunkt. Portugal var Europas första kolonialstat och världens största slavexportör under 1700-talet; Fristaten Kongo blev startpunkten för Kapplöpningen om Afrika och kolonialismens andra våg; USA:s kontinuerliga krig mot terrorismen kan betraktas som en ny form av internationell närvaro i vår tid. Varje epok tar vidare avstamp i en modern politisk filosof som kan anses återspegla tiden: i första delen Thomas Hobbes *Leviathan* (1651), i andra Jean Jacques Rousseaus *Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi*

les hommes (1754) och i sista stycket Francis Fukuyamas "The End of History?" (1989). Med nedslag i tidigmodern, modern och "senmodern" tid hoppas vi kunna se både progressionstankens kontinuitet och brott inom moderniteten i stort.

2 Material

För varje historiskt nedslag har vi försökt att hitta en central primärkälla som behandlar den, för tiden, centrala idén om civilisationens framsteg. I uppsatsens första del har vi använt två påveliga bullor från 1450-talet: *Dum Diversas* (1452) och *Romanus Pontifex* (1454). Trots att vi fokuserar på den portugisiska kolonialismen i ett senare skede betraktas de två skrifterna av forskarvärlden som grundläggande för hela det expansiva projektet (Blackmore 2009, s.48). I analysens andra del har vi valt att använda primärkällor som både kan belysa kung Leopold II:s projekt från insidan och betraktelser från utsidan. Detta beslut togs eftersom det existerar en stor diskrepans mellan teori och praktik när det gäller just Fristaten Kongo. Den nya statens nationalsång ”Vers l’avenir” får här beskriva projektets idé samtidigt som Baptistsamfundets rapport “Abstract of the Report of the Commission of Enquiry into the Administration of the Congo Free State” från 1906 har använts för att lyfta fram kritiska röster och ögonvittnesskildringar. I uppsatsens sista del vilar diskussionen på president Bushs’ tal till den amerikanska kongressen år 2001, ett tal som kom att prägla den amerikanska relationen till Mellanöstern under de kommande decennierna.

I fråga om sekundärlitteratur har vi sökt efter källor som kan ge en god generell överblick av tiden. I uppsatsens första del baserar vi vår diskussion på ett antal masteruppsatser med fokus på herre-slavrelationer i Minas Gerais under 1700-talet. Mycket av vårt resonemang om beskattning och slaveri vilar även på professor Kathleen J. Higgins *Licentious Liberty: in a Brazilian Gold-Mining Region: Slavery, Gender, and Social Control in Eighteenth-Century Sabara, Minas Gerais* (1999). Higgins gör i boken en grundlig genomgång av relationen mellan koloniserare och slavar i guldboomens Brasilien. Även om författaren fokuserar på situationen i en av regionens städer – Sabará – anser hon det vara giltigt för hela Minas Gerais. Till analysens andra del har vi använt journalisten Adam Hochschilds *Kung Leopolds Vålnad* (1998). Hochschilds bok betraktas visserligen som populärhistorisk men vilar samtidigt på ett gediget historiskt material. Trots detta har vi begränsat oss till att använda Hochschilds uppgifter där de antingen kan styrkas av Macalpins rapport eller vilar på flera primärkällor. Uppsatsens sista del vilar slutligen på Eva Sohlmans artikel ”Krig enligt CIA” från tidskriften Fokus (Sohlman, 2011). Sohlman diskuterar här USA:s förändrade krigföring med kriget mot terrorismen.

Vårt teoretiska material kan sägas fylla två funktioner; det ger oss både historisk inblick och en teoretisk utgångspunkt. Thomas Hobbes *Leviathan* (1651), Jean Jacques Rousseaus *Discours sur l’origine et les fondements de l’inégalité parmi les hommes* (1754) och Francis Fukuyamas ”The End of History?” (1989) används för att förklara tidsandan i de tre nedslagen; men även för att diskutera modernitetens politiska konstruktioner i sig. De blir både till teori i sig själva och idéhistorisk utgångspunkt. Våra politisk-teoretiska sekundärkällor består framförallt av R.B.J. Walkers artiklar ”The Double outside of the Modern

International (2006) och "Hobbes, Origins, Limits" (2011) och Leo Strauss' *Natural Right and History* (1953). De två teoretikerna blir en hjälp i läsningen av moderniteten som tankekonstruktion och dess konsekvenser på det politiska planet. I fråga om subjektet och Den Andres kropp vilar vår analys framförallt på Friedrich Hegels *Andens Fenomenologi* (1807) men kompletteras i analysens senare delar av Franz Fanons *Black Skin, White Masks* (1952), George Batailles "Hegel, Death and Sacrifice" (1955) och Jean Baudrillards "The Spirit of Terrorism" (2001), Homi K. Bhabhas *The Location of Culture* (1994) och Giorgio Agambens *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life* (1995). Både Fanon och Bataille gör egna antiläsningar av Hegels dialektik där de i hög grad fokuserar kroppen vilket bidrar till att vidga förståelsen för den moderna Andre. Slutligen ger Baudrillards artikel en möjlighet att förstå tanken om progressionen vid dess skenbara slutpunkt.

3 Analys

Analysen består av tre delar. Det första stycket ”*Ouro Preto: Portugal och det svarta guldet*” fokuserar på Portugals närvaro i den brasilianska regionen Minas Gerais under 1700-talets guldrusch. Här undersöker vi både Afrikas roll i Portugals koloniala projekt och slaven som Den Andre. I uppsatsens andra del ”Fristaten Kongo och den befriade Andre” tittar vi närmare på belgiens kung Leopold II:s ”filantropiska” projekt och 1800-talets frihetstankar. Progressionen i naturen och Den Andre som *libéré* står här i centrum för analysen. Det sista stycket, ”Humanitär retorik ut-och-in,” fokuserar på dagens krig mot terrorismen. Vi försöker här förstå progressionen som en idé om historiens slut och vad detta innebär i fråga om Den Andre.

3.1 *Ouro Preto*: Portugal och det svarta guldet

Deus quere, o homem sonha, a obra nasce.
Deus quiz que a terra fosse toda uma,
Que o mar unisse, já não separasse.
Sagrou-te, e foste desvendando a espuma

God wills, man dreams, the task is born.
God wanted the world to be whole,
The sea to connect, and no longer divide.
He chose you and you went forth unraveling the foam

Eras sobre eras se somem
No tempo que em eras vem.
Ser descontente é ser homem.
Que as forças cegas se domem
Pela visão que a alma tem!

Eras upon eras vanish
In the course of time, made of eras.
To be discontent is to be a man.
Let nature's forces be tamed
By the vision within the soul!

Fernando Pessoa, *Mensagem* (1934)

Det dialektiska förhållningssätt till naturen som kommer till uttryck i Portugals nationalepos *Mensagem*, där det förnuftiga *här* ställs mot ett rasande *där*, kan sägas vara typiskt för den moderna staten. Med sin *Leviathan* beskrev Hobbes redan år 1651 de statens förutsättningar som skulle komma att prägla den västerländska tankevärlden under århundraden framöver. I centrum för filosofens diskussion står det outhärdliga naturtillståndet där livet för människorna i är välkänt ”plågsamt, djuriskt och kort” (Hobbes 2004, s.128). Utmålat som det civiliserade livets geografisk-temporära motpol förlägger Hobbes det förpolitiska samhället till *där* och *då*, eller i det här fallet: till det vilda ”Amerika” eller förhistoriska Europa (Hobbes 2004, s.129). Samtidigt finns hos filosofen en tydlig ambivalens – för ursprungstillståndet tycks aldrig riktigt vilja försvinna. Istället måste *här* oavslåligen ställas mot *där*, *då* mot *nu*, *vi* mot *de*.

R. B. J. Walker påpekar i ”Hobbes, Origins, Limits” att den internationella arenan, alltsedan *Leviathan*, fått axla rollen som ett ställföreträdande naturtillstånd (2011). Det som befinner sig utanför statens gränser har beskrivits med samma terminologi som Hobbes använder för att beskriva ursprungstillståndet. Här flyter tiden fram i en evig repetitiv rörelse utan progression; här råder fortfarande ett ”allas krig mot alla” (Walker 2011; Hobbes 2004, s.128). Samtidigt blir verkligheten bortom staten till en scen på vilken allting är möjligt, en plats av

aggressiv potential för den som vågar ta risken. Detta förhållningssätt till omvärlden är särskilt tydligt i Portugals fall. Som Europas första sjöfartsnation hade landet redan under sent 1400-tal hunnit övervinna havet och etablera viktiga handelsstationer längsmed Afrikas västkust, i Sydostasien, Mellanöstern och Indien (Payne 1973, s.199). År 1506 utgjorde den globala handeln nästan 65 procent av den portugisiska statens inkomst; samtidigt växte landet till en av Europas absoluta militära, politiska och ekonomiska stormakter (Payne 1973, s.239). Allsedan modernitetens början har nationens självbild och politiska framgångar på hemmaplan således vuxit fram i en symbios med triumfer på den internationella arenan. Med sitt gudomliga förnuft har Portugal har ”knutit ihop haven” och ”enat världen;” man har tvingat fram progression istället för att låta tiden röra sig i okontrollerade vågor.

Men det är inte bara den moderna staten som måste vara både nationell och internationell. Walker beskriver i sin artikel hur även det moderna cartesiska subjektet – den liberala medborgaren – kräver sin ”externality” (Walker 2011, s.181). Författaren menar dessutom att de två kategorierna är omöjliga att skilja åt då den ena, de facto, förutsätter Den Andre (Walker 2011, s.181). Det finns således en relation mellan *inre* geografi, progression och subjektivitet och motsvarande *yttre* kategorier. I Portugals fall ser vi dessa enheter sammanfalla i expansionismens mest centrala dokument: den påveliga bullan *Dum Diversas* från 1452. I bullan framför påven kyrkans samtycke till kung Alfonso V att försätta alla ”Sarracenos, et Paganos, aliosque infideles, et Christi inimicos quoscunque [...] in perpetuam servitutum”; ”Saracener, och hedningar, och andra otrogna, och alla Guds fiender [...] i evig trældom” och samtidigt tillgodogöra sig eventuella tillhörigheter och landtillgångar (Nikolaus V, 1452, min övers.). När kyrkan i den påföljande skriften *Romanus Pontifex* från 1454 definierar vilket territorium som åsyftas i *Dum Diversas* blir oklarheten i den geografiska referensen tydlig. Enlig Nikolaus V ska Portugals landområden sträcka sig “[a] capitibus de Bojador et de Nam usque per totam Guineam et ultra, versus illam meridionalem plagam”; ”så långt som till Bojador och till Nam och så långt som hela Guinea och vidare emot den södra kusten” (Nikolaus V, 1454. min övers och kurs.).

Med dessa väl valda formuleringar får *Dum Diversas* och *Romanus Pontifex* färga Portugals internationella agerande under hundratals år framöver. Här finns alla ingredienser som krävs för att skapa det nödvändiga *Andra*: ett vagt *där*, ett moraliskt *då* och ett *Andra* subjekt som kan korrespondera med den moderna portugisiska medborgaren. *Dum Diversas* gör den svarta mannen till representanten för den flytande geografi vilken endast kan preciseras med konnotationer till ”havet” och väderstrecket ”söderut.” Söderut från Portugal, från det portugisiska Afrika, från det kända. På grund av sin manifesta moraliska och religiösa efterblivenhet kräver den svarta mannen dessutom det civiliserade Portugals ingripande för ”evig” tid. I afrikanens fall är inte progressionen en möjlighet. För honom finns inget hopp och ingen framtid. Endast slaveriet kan göra honom till människa.

3.1.1 Slaven, kroppen och guld

Hegel beskriver i *Andens Fenomenologi* hur Herren i herre-slavrelationen relaterar ”medelbart genom slaven till tinget;” han ställer slaven mellan sig själv och den fysiska världen i ett ”ensidigt och ojämnt erkännande” (Hegel 1807, s.171-71). Herren speglar så sig själv i slaven emedan slaven förblir sin herres negativa bild. I 1700-talets Portugal kan vi se hur detta förhållande till Den Andre och världen tar sig konkreta uttryck i förhållande till den afrikanske slaven.

År 1693 upptäckte portugisiska entreprenörer guld i den brasilianska region som idag går under namnet Minas Gerais (”de allmänt förekommande gruvorna”) – en upptäckt som skulle komma att förändra Portugals koloniala politik i grunden. Kathleen J. Higgins berättar i *”Licentious Liberty” in a Brazilian Gold-mining Region* hur inte mindre än 640.000 kilo guld skulle komma till de portugisiska myndigheternas kännedom under 1700-talet (Higgins 1999, s.17). Tillsammans med uppsvinget i mineralproduktionen hade efterfrågan på arbetskraft ökat explosionsartat. Omkring nittio tusen slavar kom att användas i Brasilien under det gyllene seklet (Higgins 1999, s.18). Slaven kom nu att spela en märklig roll i det portugisiska maskineriet: rollen som kontantenhet.

Redan under kolonialismens första år hade Portugal infört skatter och avgifter på alla handelsfartyg som lämnade Afrikas kust, men efter guldboomen vid sekelskiftet kom regimen att ha sitt huvusakliga fokus på slaven som taxerbar produkt (Dos Santos Barroso Júnior, 2009, s.27). Slavägarna i Brasiliens gruvor beskattas nu per capita, oavsett produktionsförmåga (Higgins 1999, s.202-203). I herre-slavdialektiken beskriver Hegel hur ”[d]en negativa relationen till föremålet blir till dess [slavens] form” (Hegel 1807, s.173, min anm.). På ett liknande sätt kan vi 1700-talet se hur tinget – i detta fall guld – återspeglas i slavens kropp. I förhållande till det portugisiska skattemaskineriet blir den afrikanska kroppen *som sådan* och *i sig* således till en betydelsefull rikedom. Precis som dagens mynt representerar ett fastställt ekonomiskt värde blir afrikanens kropp så den vedertagna *formen* av guld. Slaven är *i sig själv* den rike mannens valuta. Precis som namnet på den brasilianska gruvregionens största stad – Ouro Preto – antyder handlade således den finansiella aktiviteten här framförallt om det ”svarta guld.”

Den nya ekonomiska regimen blir snart tydlig på flera plan i Den nya världen. I ”O movimento do crédito: o papel dos escravos nas relações de crédito, Rio de Janeiro e Minas Gerais (c. 1711 – c. 1756)” framhåller Carlos Leonardo Kelmer Mathias vidare hur slaven blev till den portugisiska upplysningens *kredit* (2008, s.65). Slavarna kom nu att garantera ”o bom funcionamento do Mercado;” ”en väl fungerande marknad” i betydligt högre grad än guld (Mathias 2008, s.66). Grunden till detta var att slavägarna aldrig riskerade att mista sina slavar – de var en oantastbar del av förmögenheten (Higgins 1999, s.199). Den afrikanska kroppen fick på så vis spela rollen av stabil finansiell säkerhet och konsekvenserna av detta blev snart tydliga i områdets sociala hierarki.

Enligt historikern Ana Paula Pereira Costa kom den koloniala makten i Minas Gerais efter guldboomen att vila på framförallt två saker: slavar och vapen

(Pereira Costa 2008, s.3). Och gärna i kombination. I "Escravos de Peleja" beskrive Carlos A.M. Lima hur varje kolonialt subjekt med självaktning under 1700-talet plötslig skulle uppvisa ett antal "escravos armados;" "beväpnade slavar" (Lima 2002, s.137). Även Fernanda Fioravante understryker att praktiken med beväpnade slavar är nära sammankopplad med den politiska makten i Minas Gerais (Fioravante 2008, s.72). Varje man med en aspiration att bli en *homem bom* – ett politiskt subjekt i den nya koloniala aristokratin – är så beroende av slaven. Betraktat med Hegels herre-slavdialektik är det svårt att föreställa sig ett tydligare exempel av en relation där herren utgör själva "väsendet för slaveriet;" där herren blivit slavens *vara* (Hegel 1807, s.172). Aldrig framstår kolonialherren som mer maktfullkomlig än när han ger slaven möjligheten att döda. Paradoxalt nog handlar praktiken med beväpnade slavar inte om fysiskt våld. Syftet är inte att beväpna slaven för att riskera livet i *herrens ställe*. Tvärtom, poängterar Lima att den afrikanska slavens inblandning i kriget brukade anta "formas quase decorativas," "närmast dekorativa former" (Lima 2002, s.138, min övers.). Här får vi så förklaringen till denna märkliga 1700-talets modefluga: Den afrikanske mannen ska inte strida, utan gå *framför* truppen; vara dess gyllene emblem. Således tar även denna roll avstamp ur den afrikanska kroppens relation till guld. Istället för att riskera livet ska slaven här vittna om sin herres förmögenhet och politiska trovärdighet; vara ett kvitto på dennes rikedomar och kreditvärdighet. Därför får inte den beväpnade afrikanen dö i strid utan måste överleva sin herre för att kunna vittna om dennes överlägsenhet även efter krigsslutet.

3.2 Fristaten Kongo och den befriade Andre

Ta longue paix autant que longs combats
Au travail exerçait ta vaillance
Et tes progrès disaient à chaque pas
Ton génie et ta fière endurance.
Si ta force déborde et franchit ses niveaux,
Verse-la, comme un fleuve, en de mondes nouveaux!

Marche hardi, peuple énergique,
Vers des destins dignes de toi.
Dieu saura protéger la Belgique
Et son Roi !

Your long peace and your long struggles
Exercised your bravery at the task
And your progress showed at every step
Your spirit and your proud endurance.
If your strength overflows and bursts its banks,
Pour it, like a river, into new worlds!

Walk, bold energetic people,
Towards destinies worthy of you.
God will protect Belgium
And her King!

Fristaten Kongos nationalsång "Vers l'Avenir;" "Mot framtiden" (1905)

Den renodlade dialektik av insida-utsida, här-där, herre-slav som låg till grund för den portugisiska expansionen blev under artonhundratalet en omöjlig bas för det internationella västerländska projektet. Nu var inte längre det geografiska *bortom* höljt i samma kaotiska dunkel som tidigare; Nu hade den svarte mannen börjat hävda sin rätt att vara mer än en projektionsyta för kolonialherren. Den nya världen var färdigkoloniserad och den transatlantiska slavhandeln avslutad. *Där* hade plötsligt förvandlats till *här* och *du* till *jag*. Hur skulle det nu gå med progressionen?

Svaret från Belgiens kung Leopold II var: *frihet!* År 1885 utropar Europas samlade makthavare den nya État Indépendant du Congo – Fristaten Kongo – i den humanitära regimens namn. I motsats till den portugisiska kolonialismens idé att skapa ett liberalt centrum i Den nya världen emot fonden av Afrikas otämjda natur sammanför man nu civilisation och natur; frihet och kaos. De två ytterligheterna får mötas på en och samma plats, i ett och samma subjekt; I Afrikas hjärta och den svarte mannen. Progression uttrycks nu som en progression

även *för* Den Andre. Under ledning av Leopold II ska Fristaten Kongo bli ett område där frihandel och fri sjöfart ackompanjeras av vittgående missionära insatser (Hochschild 1998, s.114). Staten ska bli en brinnande fackla av framtidstro; härifrån ska de ociviliserade arabiska slavhandlarna bekämpas och hit ska alla världens frigivna slavar välkomnas (Hochschild 1998, 103-104). Men syftar verkligen den Belgiske kungens projekt till en värld av ömsesidigt mänskligt erkännande och ett upphävande av de hobbesiska dikotomierna?

Leo Strauss beskriver i *Natural Right and History* hur upplysningsfilosofen Jean Jacques Rousseau i sin *Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes* (1754) kritiserar den dikotoma världsbild som framförts av Hobbes (1953). Ur Rousseaus skrift mynnar en modern politisk tankekonstruktion av både brott och kontinuitet där *Leviathans* geografisk-temporala dikotomier behålls men laddas med nytt innehåll. Istället för att tala om naturtillståndet i negativa termer väljer Rousseau att göra det till ett samhällets ideal: civilisationen ska bli till ett artificiellt naturtillstånd; *nu* till ett konstruerat *då*. Samtidigt framträder ett nytt modernt politiskt subjekt: Rousseaus människa blir ett tabula rasa som kan förändras och förbättras i oändlighet. Och genomgående är just frihetens idé: inte rationaliteten, men friheten, görs av filosofen till den specifikt mänskliga egenskapen (Strauss 1953, s.279).

Det är också Rousseaus skeptiska version av moderniteten vi kan se i 1800-talets humanitära projekt. Den slav som under 1700-talet krävde västerländsk intervention för "evig tid" ska nu istället ingjutas med hopp om förbättring. I Fristaten Kongo benämns kung Leopold II:s nya undersåtar som *libérés*; "befriade" (Hochschild 1998, s.171). Befriade från historiens misstag och den bakåtsträvande araben. Men friheten var nyckfull. Strauss framhåller hur denna centrala idé hos Rousseau blir till en ouppnåelig strävan; en mänsklig dygd förborgad i naturtillståndets *där* och *då* (Strauss 1953, s.281). När frihetens ontologiska utgångspunkt förläggs hos människan som hon var *då* blir idealet vidare omöjligt för det moderna subjektet. Den absoluta friheten blir till en flytande önskan: till naturen, till det icke-rationella, till den vi *egentligen* är. Samtidigt poängterar Strauss hur Rousseau stundtals likställer naturtillståndets frihet med både moralisk frihet och friheten i det civiliserade samhället (Strauss 1953, s.281-82). Och det är här det börjar bli intressant. För vad händer egentligen när man bygger ett samhälle på en frihet som syftar till, med Strauss ord, "something indefinite and undefinable, to an ultimate sanctity of the individual as individual"? (Strauss 1953, s.294). Vad händer när frihet kommer utan skyldigheter; när vår universella sanning blir ett individens omöjliga ideal; när samhället ska återskapas utifrån en mänsklig natur i ständig rörelse?

I Baptistsamfundets rapport "Abstract of the Report of the Commission of Enquiry into the Administration of the Congo Free State" från 1906 får vi ett smakprov på Leopold II:s samhällsbygge i Fristaten Kongo. Här beskriver samfundets ordförande George Watson Macalpine en stat i ett tillstånd av "förvirring" mellan "a state of war and a state of peace [...] administration and repression, as to who should be considered enemies and who should be treated as citizens of the State" (Macalpine 1906, s.219). Det land som skulle bli Europas frihetsfackla i Afrika påminner snarast om Hobbes naturtillstånd. Här

samexisterar godtyckliga skatteregimer med krig; här blir de befriade invånarna, inte till medborgare, utan till fienden. I entusiasmen att återvända till den rena naturen för att skapa frihetens progression fastnar kolonistörerna i ett amoraliskt halvvägs. För faktum är att Hobbes mest fundamentala kategorier kvarstår även i Rousseaus uppdaterade modernitet. R.B.J Walker framhåller i *Inside/Outside* hur den skeptiska moderniteten existerar i samklang med samma tankekonstruktion som den vänder sig emot.

Whether moving from the dangers of sophistry to the eternal forms, from the sins of earth to the redemptions of eternity or from the vagaries of individual subjectivity to the objective certainties of nature, modern accounts of history and temporality have been guided by attempts to capture the passing moment within a spatial order: within, say, the invariant laws of Euclid, the segmented precision of the clock of the sovereign claims of territorial states (R.B.J.Walker 1992, s.4-5).

Moralisk och samhällelig frihet gäller således fortfarande *ett* folk och *ett* territorium. Mänsklighetens universella mål blir, i Rousseaus tappning, i själva verket uppenbart partikulärt. Det folk som kommit längre i sin utveckling mot det absoluta friheten, det folk som är längre från naturen, är också de befinner sig närmast det upplysta samhället. Historien har blivit den nya rationaliteten och historien kan bara existera i den hobbesiska rumstiden. Den ”frihet i varje steg” som omsjungs i Fristaten Kongos nationalsång gäller endast de ”modiga energiska människor” som visat sig ha progressionen i sin hand. I Fristaten Kongo kommer Gud att försvara...Belgien.

3.2.1 Vikten av en välskött trädgård

Ingenstans i det filantropiska projektet Fristaten Kongo antog sammanblandningen av natur och frihet, kaos och ordning, humanitära insatser och våldsaktioner så bisarra proportioner som på det rent fysiska planet – I kolonistörernas förhållande till Den Andres kropp.

Precis som i 1700-talets Brasilien spelar naturtillgångar en central roll i kung Leopold II:s internationella experiment. Och för att utvinna rikedomarna; i detta fall rågummi och elfenben; krävs arbetskraft. Ur Baptistsamfundets rapport framgår att tvångsrekrytering av ”befriade” svarta män fortfarande betraktas som legitimt, även ur en kritisk betraktarens synvinkel (Macalpine 1906, s.67). Macalpie lyfter nämligen fram den svarte mannens roll som *medborgare* (Macalpine 1906, s.67). För, även om det västerländska subjektet i Afrikas inland kan tillåtas åtnjuta naturtillståndets frihet utan ansvar gäller inte detsamma för afrikanen. Som medborgare i Fristaten Kongo ska kongolesen istället göra den plikt ”which is incumbent on all the citizens” – ”to co-operate in the defence of the territory” (Macalpine 1906, s.67). Av dokumentet framgår emellertid inte att huvuduppgiften för den nationella militära organisationen *Force Publique*, till vilken invånarna tvångsrekryteras, främst är att säkra arbetskraft till

gummiproduktionen (Hochschild 1998, s.212). Detta, med alla till buds stående medel (Hochschild 1998, s.212). Paradoxalt nog blir varje *libérés* medborgerliga plikt således att försvara Belgiens ekonomiska intressen med militära medel. Ingenstans har väl George Orwells välkända fraser ”FREEDOM IS SLAVERY;” ”WAR IS PEACE” legat så nära till hands för att beskriva verkligheten (Orwell 1984, s.10).

I *Black Skin, White Masks* beskriver den postkoloniala teoretikern Franz Fanon den humanitära regimens relation till den svarta kroppen i termer av en ”försäkring” om ”mänsklig näring:”

’The Blacks represent a kind of insurance for the Whites. When the Whites feel they have become too mechanized, they turn to the Coloreds and request a little human sustenance.’
At last I had been recognized; I was no longer a nonentity. (Fanon 2008, s.108)

Enligt Fanons beskrivning upplever den svarte mannen till en början sin nya roll som en välkommen bekräftelse; men förhållandet ska snart visa sig vara en schimär. Istället för att bekräfta Den Andre som ett avskilt medvetande cementeras den assymetriska maktrelationen. Den forna kolonialherren skapar på detta vis också sin humana självbild genom att outtröttligt kontra: “irrationality with rationality [...] rationality with ‘true rationality’” (Fanon 2008, s.107-111). Det blir en hegeliansk dialektik som fastnat i sina ytterlighetspunkter. I *The Location of Culture* beskriver teoretikern Homi Bhabha rörelsen som västvärldens behov av ”fixity;” *fixering* (Bhabha 1994, s.94). Precis som Fanon ser Bhabha den koloniala relationen som både förändringsbenägen och förstelnad. Och det är just denna inneboende *ambivalens* i relation till Den Andre som kan garantera möjligheten till repetition över tid (Bhabha 1994, s.95). Genom den upprepade handlingen – att definiera – pånyttföds så ständigt den svarta mannen som västvärldens antites. Som Fanon understryker så gjorde visserligen den nya humanitära retoriken att afrikanen ”went from one way of life to another” men inte “from one life to another” (Fanon 2008, s.194). Den svarta mannen var fortfarande ”acted upon;” För kolonialherren var han nu det humanitära *objektet* (Fanon 2008, s.195).

Men återupprepningen kommer inte utan ett pris. För att *fixeringen* av Den Andre ska kunna upprätthållas i en stat av begreppsförvirring; för att den svarte mannen ska fortsätta vara objektet för västvärldens humanitära regim i detta ställföreträdande naturtillstånd; tycks det krävas en allt större portion av våld. I en grotesk läsning av Hegel beskriver författaren George Bataille hur skapandet av det absolut fria subjektet går hand i hand med både döden och offret. Bataille poängterar hur ”[m]an differs from the natural being which he also is; the sacrificial gesture is what he humanly is, and the spectacle of sacrifice then makes his humanity manifest. Freed from animal need, man is sovereign: he does what he pleases - his pleasure” (Bataille 1955, s.25). Där Hegel understryker vikten av att enast skåda döden, denna ”naturliga” negation av medvetandet, illustrerar Bataille på detta vis ett omöjligt subjektblivande; en kamp på liv och död som förgör Den Andre (Hegel 1807, s.169). I kampen att få sin humanitet bekräftad blir det vinnande subjektet visserligen ”enväldigt;” men i akten har han förlorat samma mänsklighet han manifesterat. När kolonialherren ska skapa den absoluta

friheten, den yttersta humanitära progressionen, hamnar han i ett existentiellt vakuum. För att kunna fortsätta leva måste han ständigt identifiera sig med offret; han måste bli både subjekt och objekt.

Om slavens kropp under 1700-talet likställdes med det *bearbetade* tinget får den afrikanska kroppen i den nya humanitära regimen representera en köttslig spegelversion av *tinget i sig*. I *Kung Leopolds Vålnad* citerar Hochschild en belgisk statstjänsteman som beskriver sitt agerande när några invånare vägrar lämna ifrån sig sina grödor till *Force Publique*:

Jag förde krig mot dem. Det räckte med ett enda åskådningsexempel: efter att etthundra huvuden huggits av har vi haft gott om föda på stationen. Mitt syfte är egentligen humant. Jag dödade hundra människor – men gjorde det möjligt för femhundra andra att överleva (Hochschild 1998, s.219-20)

Den begreppsförvirring av krig och fred, medborgare och fiende, som nämns i Baptistsamfundets rapport gör sig här tydligt påmind; I Fristaten Kongos inre är natur och civilisation, rationalitet och irrationalitet svåra att skilja åt. Ur tjänstemannens synvinkel ägnar sig *Force Publique* emellertid fortfarande åt att försvara ett nationellt *oss* – här representerat av den belgiske mannen – emot ett hotande ”dem,” fienden, medborgarna. Precis som hos Bataille framhålls vidare den militära aktionens *humanitära* ideal. Syftet med operationen är ”egentligen humant;” det handlar om att offra Den Andre för att rädda liv. Slutligen kräver offerhandlingen ett fysiskt *bevis*: vi måste själva kunna skåda vår mänsklighet. Med etthundra avhuggna huvuden får den svarta mannens kropp så bli symbolen för västvärldens humanitära idé.

När slaven i Brasilien får reflektera kolonialherrens ekonomiska potential blir den svarta kroppen i Fristaten Kongo – hel eller i bitar – till en symbol för den vita mannens humanitära frihet. Macalpine beskriver exempelvis hur några ögonvittnen i sjödistriktet Lake Leopold II ser ”portions of the bodies of seven male natives, killed during the fight, suspended on a line fixed to two piquets before the hut occupied by the white man” (Macalpine 1906, s.49). De kongolesiska invånarnas kroppsdelar blir till en slags köttslig gurlang som pekar mot officerens roll som människa-i-naturen. En liknande händelse lyfts fram av Hochschild. I ansedda *Century Magazine* berättar ögonvittnen hur Léon Rom, kapten i *Force Publique*, använt ”tjuogoett huvuden [...] som dekoration kring en blomsterrabatt framför huset” (Hochschild 1998, s.190). Rom är konstnär och tillika etnolog; en man som dras till naturen för att *ordna* den. Som en ständig påminnelse om trädgårdsmästarens roll som skapare blir kaptenens blomsterrabatt till en symbol för det ultimata västerländska självförverkligandet. Rom har, i Rousseaus anda, gått från naturen till civilisationen till naturen igen – och segrat.

3.3 Humanitär retorik ut-och-in

This is not, however, just America's fight. And what is at stake is not just America's freedom. This is the world's fight. This is civilization's fight. This is the fight of all who believe in progress and pluralism, tolerance and freedom [...] Freedom and fear are at war. The advance of human – the great achievement of our time, and the great hope of every time – now depends on us. Our nation – this generation – will lift a dark threat of violence from our people and our future.

Bush' tal till den amerikanska kongressen år 2001

I sin välkända artikel ”The End of History?” (1989) beskriver den politiska teoretikern Francis Fukuyama universaliseringen av västvärldens liberala demokrati som den *slutgiltiga* formen av mänskligt styre. Den moderna statens progression utmålas här som en rakt uppåtående rörelse från ett primitivt *då* till ett allomfattande civiliserat *nu*; från ett kaotiskt *där* som äntligen, enligt darwinistiska principer, valt att ta steget in i det ordnade *här*:

What we may be witnessing is not just the end of the Cold War, or the passing of a particular period of post-war history, but the end of history as such: that is, the end point of mankind's ideological evolution and the universalization of Western liberal democracy as the final form of human government (Fukuyama, 1989, s. 1).

Enligt Fukuyamas resonemang tar den mänskliga progressionen således slut med det Kalla kriget. I enighet med filosofen Immanuel Kants mest ihärdiga kosmopolitiska dröm som den uttrycks i *Perpetual Peace* har vi nu blivit en kongregation av demokratisk-liberala stater vilka tillsammans formar en enhet (Kant 1991, s.102). Hela världen har äntligen kommit till insikt om det västerländska framgångsreceptets universella applikationsmöjlighet. Vi har lagt alla moderna meningsskiljaktigheter om kultur och natur, irrationalitet och rationalitet, utsida och insida åt sidan. Vi befinner oss i ett *historiens slut*. Men om vi nu alla uppnått målet – hur ska vi då förstå president George Bush' ord till den amerikanska kongressen?

Filosofen Jean Baudillard framhäver i artikeln ”The Spirit of Terrorism” (2001) att händelserna den 11 september, såväl som kriget mot terrorismen, måste ses i ljuset av den moderna konstruktion vars ändhållplats illustrerats av Fukuyamas utrop om en progressionens guldålder:

The crucial point is precisely there: in this total counter-meaning to Good and Evil in Western philosophy, the philosophy of Enlightenment. We naively believe that the progress of the Good, its rise in all domains (sciences, techniques, democracy, human rights) correspond to a defeat of Evil. Nobody seems to understand that Good and Evil rise

simultaneously, and in the same movement. The triumph of the One does not produce the erasure of the Other (Baudrillard 2001).

Genom att utropa historiens slut har västvärlden helt suddat ut alla grå moraliska nyanser; Vi har inte eliminerat Den Andre, utan istället gjort denne till en absolut och allomfattande negation som befinner sig *bortom*. Nu är Vi är allt och Den Andre inget. I ”The Double outside of the Modern International” beskriver R.B.J. Walker skeendet som en del av en gränsdragningsproblematik för ”the modern international” (Walker 2006, s.58). Precis som Baudrillard menar Walker att den moderna förståelsen av den internationella sfären, likt Hobbes stat och Hegels subjekt, kräver en *utsida* (Walker 2006, s.58). Skillnaden är bara att Den Andre vid progressionens slutpunkt befinner sig bortom, inte bara statens, utan hela den internationella sfärens gränser. Kriget mot terrorismen är således, precis som Bush mycket riktigt påpekar, inte USA:s utan hela ”civilisationens” krig.

Men i praktiken faller projektet på sin egen omöjlighet. För, om vi är överallt – var är då *bortom*? De geografisk-temporal kategorier som tidigare kunde förläggas till Afrika, till ”den södra kusten,” till den mörka kongolesiska djungeln har uppenbarligen blivit betydligt mer svårgripbara. Walker understryker hur det politiska våldet i den nya internationella sfären fortsätter att existera men att dess uttryck, tillsammans med politikens mest grundläggande möjligheter, tycks genomgå en ”profound spatiotemporal rearticulation” (Walker 2006, s.59). I den absoluta liberala världen måste Den Andre likt en kvantpartikel vara *varsomhelst* och *ingenstans*; existera både *där* och *här*. Det handlar om en rörelse som på samma gång åkallar Hobbes och Fukuyama: och ingen av dem. Den Andra måste vara både *nu* (använder den nyaste av teknik) och *då* (moraliskt och religiöst efterbliven); *vi* (vemsomhelst på gatan) och *de* (fundamentalisten i landet bortom). Vi flyter ihop. När ambitionen inte längre, som i kung Leopold II:s Kongo, handlar om att *uppnå* frihet utan snarare att *upprätthålla* vår absoluta liberalistiska rättsstat, detta enorma ”achievement of our time,” tvingas man in i en konfrontation med...sig själv (Bush 2001).

3.3.1 Samtiden och historiens aktualitet

I *The Location of Culture* beskriver Bhabha Den Andre som ”the disturbing difference in-between” subjektet och dess objekt; den flytande skillnad som finns mittemellan *vi* och *de*, *här* och *där*, *då* och *nu* (Bhabha 1994, s.64). Men vad händer då med Den Andre när vi nu plötsligt nått ”the absolute triumph of the Good”? (Baudrillard 2011) Och vad blir bilden av Den Andres kropp när vi är allt och de inget?

En utmärkande del av USA:s närvaro i Mellanöstern har varit just den påtagliga *bristen* på närvaro. Till skillnad från Brasiliens koloniserare och västerländska officerer i Leopold II:s Kongo behöver en betydande del av de amerikanska soldaterna aldrig möta Den Andre rent fysiskt. I artikeln ”Krig enligt CIA” beskriver journalisten Eva Sohlman hur användandet av drönare, obemannade stridsflygplan, spelat en avgörande roll i kriget mot terrorismen (Sohlman 2011).

Men trots att drönarprogrammet av en underrättelseagent beskrivits som en "sjuhelvetes dödsmaskin" finns inga återverkningar för det västerländska subjektet; Stationerad på militärbasen i Virginia behöver den amerikanska soldaten aldrig riskera sin egen fysiska existens (Sholman 2011). Alltsedan Gulfkriget år 1991 och Kosovokrigen 1999 kan högteknologisk krigföring med avancerade vapen och ständig medienärvaro betraktas som en tilltagande västerländsk trend (Sloan 2002, s. 4-8). I *La Guerre du Golfe n'a pas eu lieu* beskriver Baudrillard det nya sättet att föra krig som så medialiserat och teknologiserat att det de facto förlorar sin förankring med verkligheten (Baudrillard 1991). Drönarprogrammet blir endast en sjuhelvetes dödsmaskin för Den Andre; från det västerländska subjektets synvinkel påminner den mest om ett avancerat dataspel. Det har inte skett; "n'a pas eu lieu" (Baudrillard 1991). Inte i den fria världen; inte i vår tid; inte här och inte nu. I denna progressionens guldålder, den absoluta frihetens historiska slutpunkt, där vi är allt och Den Andre inget blir kategorierna på det kroppsliga planet inverterade. Där Den Andre har blivit bara kropp står vi nu kroppslösa. Kroppen *i sig* har blivit till en temporal del av ett liberalistiskt progressivt kontinuum: att vara kropp är att vara Den Andre *då* och *där*. Vi som befinner oss i progressionens slutpunkt klarar oss utan kroppen; vi är rationalitet, civilisation och teknologisk-politisk ordning.

Men var det *bra* så? Har vi lämnat det dikotomiska tänkandet från tidigare modernitetens epoker bakom oss? Kan den beväpnade slaven i Minas Gerais och de mänskliga girlangerna som pryder kapten Roms hydda i Fristaten Kongo nu äntligen få falla under kategorin "historiska misstag vi *aldrig får glömma*" men (och just därför) kan betrakta som passé? I ett resonemang om det den moderna nationens temporalitet lyfter Bhabha fram Sigmund Freuds begrepp *Das Unheimlich*; "o-hemtrevligt" som en förklaring till västvärldens tillstånd (Bhabha 1994, s.206, min övers.). I Freuds tappning blir det hemtrevliga till o-hemtrevligt när det som "inte hör till" plötsligt dyker upp i en igenkännbar miljö. Precis detta händer, enligt Bhabha, när "det arkaiska dyker upp mitt i moderniteten" (Bhabha 1994, s.206, min övers.). Vidare, på subjektnivå, är *Das Unheimlich* mest känd i *dubbelgångarens* form. Bhabha beskriver här hur: "[t]he 'double' figure is most frequently associated with this uncanny process of 'the doubling, dividing and interchanging of the self' (Bhabha 1994, s.206). Den tid, den plats och det subjekt som är definierad genom den absoluta negationen – *inte* ond, *inte* då, *inte* där – blir så delad i två. När vi förnekar Den Andre rent fysiskt, när vi till och med gjort oss av med den köttsliga trofén utanför hyddan, blir vi istället till *vår egen antibild*.

När Baudrillard påpekar hur ondskan utvecklats i takt med västvärldens föreställningar om godhetens segertåg talar han inte bara om Den Andre – utan också om Oss (Baudrillard 2001). Ondskan har blivit *vår* dubbelgångare. För, vad är det vi ser i nyhetsflödet från Abu Ghraib, från Guantanamo, från attackerna på civila i Afghanistan; När den amerikanska soldaten Lynndie England poserar på fotografier av irakiska krigsfångar i pyramidformation, i hundkoppel, på rad tvingade att masturbera framför kameran? (The Guardian, 2004) Det förflutna är

inte alls förborgat i ett *där* och *då*; England är tvärtom det förflutna *i nuet*. Trots Fukuyamas förkunnande om historiens slut finns så både platser, tider och subjektiviteter som negerar detta påstående; geografisk-temporal kategorier som inte punkterar den västerländska fasaden. England blir det o-hemtrevliga västerländska subjektet; den västerländska progressionens onda dubbelgångare. Iklädd samma kläder som den fjärrkrigande soldaten på hembasen i Virginia, men sysselsatt med uppgifter som snarast åkallar 1800-talets kaptan Rom, är hon en tydlig indikation på den moderna politikens gränser. När R.B.J. Walker poängterar hur, de geografisk-temporal troperna "friend and enemy [...] civilized and barbarian will become increasingly interchangeable" – så har detta de facto redan skett (Walker 2006, s.69).

4 Slutsats

I vår analys har vi sett hur föreställningen om progressionen tar sig uttryck i tidigmodern, modern och senmodern tid. Vi har spårat en rörelse som under 1700-talet börjar med en uttalad uppdelning i *insida* och *utsida*, *herre* och *slav*, *här* och *där* för att sedan, med 1800-talets humanitära tankegångar, inverteras till att bli insidan i utsidan; herren *utan* slaven; här *därborta*. Avslutningsvis har vi visat hur dagens krigföring i Mellanöstern skapar en Andre som existerar både på *insidan* och *utsidan*; både i *dig* och i *mig*; både *här* och *där*.

I guldruschens Minas Gerais kan det moderna projektets binära kategorier fortfarande urskiljas tydligt i förhållande till Den Andre. Stående mellan sin herre och tinget blir den afrikanska slavens kropp till ”det svarta guldet,” ett fysiskt kvitto på den portugisiska kolonialherrens sociala och ekonomiska ställning. Han är Afrikas *natur* och representerar ett primitivt *då*. När vi förflyttar oss hundra år framåt har slaven plötsligt blivit en *libéré* i kung Leopold II:s afrikanska projekt. Progressionen utropas nu som möjlig även *för* Den Andre. Men den absoluta friheten har sitt pris. Den afrikanska kroppen blir själva föremålet för det västerländska subjektets ultimata frigörelse genom naturen; När människan är alltigenom formbar blir den befriade slavens kropp till ett köttsligt projekt *i sig*. Kolonialherren har nu blivit till konstnär och skapare av sitt eget öde. När progressionen slutligen når sin ytterlighetspunkt efter det Kalla krigets slut blir Den Andre till den allomfattande västerländska sfärens utsida-på-insidan – vår egen dubbelgångare och dödliga akilleshäla. Allt det som vi historiskt har tillskrivit vår antites kommer tillbaka som en explosiv kraft. I det krig som följer på terrorattackerna den 11 september blir vi sedan till vår egen o-hemtrevliga skugga, ett *då* i *nuet*, en arkaisk modernitet som oskadd lever vidare trots humanitära krig och högteknologiska vapen.

Vi har skrivit en uppsats om progressionen, men trots detta ser vi mycket lite framåtskridande. Tvärtom tycks det som att vår historia ständigt lever kvar: i våra hobbesiska föreställningar om politikens gränser; i vår tro på en hegeliansk guldålder; i tanken om ett historiens slut. Precis som Bhabha påpekar dyker vårt historiska *vara* ständigt upp i *nuet* som en progressionens skugga: en girland skapad av mänskliga kvarlevor, en trädgårdsekoration av kongolesiska huvuden eller en Lynndie England som gör segertecken framför en pyramid av avklädda krigsfångar. Skillnaden mellan förmodern och senmodern tid är att Brasiliens Andre, med sin hopplöst oförbätterliga natur, alltid hålls utanför progressionen. Redan i Fristaten Kongo börjar emellertid kategoriseringen mellan natur och civilisation att bli flytande och det tvingande våldet stiger in för att upprätthålla de binära ytterlighetspunkterna. När vi hundra år senare utropar progressionens slut

når vi samtidigt en absolut polarisering av ont och gott. Nu är varje motrörelse ett hot inifrån och våldet blir absolut – en sjuhelvetes dödsmaskin där Den Andre riskerar allt och vi inget. Men istället för att se Den Andre konfronteras vi med vår egen tankekonstruktion; samma tankekonstruktion som var på plats redan under den portugisiska expansionen.

Det finns många relevanta aspekter av progressionen och Den Andres kropp som faller utanför ramen för den här uppsatsen. De återkommande referenserna till en högre makt i fråga om Den Andra är en av dem. När vi nämner den katolska kyrkans välsignelse av kung Alfonso V:s projekt och åkallandet av gud i Fristaten Kongos nationalsång är detta endast toppen av isberget. Även händelserna kring den 11 september i relation till Den Andres kropp förtjänar mer fokus än de fått i vår analys. Kombinationen av kropp, ekonomi och säkerhet i terrorattackerna tycks gå tillbaka till både den afrikanske slavens kropp som ekonomi i Brasilien och kollisionen av humanitet och kött som den tog sig uttryck i Fristaten Kongo.

5 Referenser

- Bataille, George., "Hegel, Death and Sacrifice." *Yale French Studies*, Nr. 78, On Bataille (1990), s. 9-28. Published by: Yale University Press. Övers. Jonathan Strauss. [pdf] Tillgänglig: <http://www.jstor.org/stable/2930112>. Hämtdatum: 2012-04-22.
- Baudrillard, Jean., 1991. *La Guerre du Golfe n'a pas eu lieu*. Paris: Galilée
- Baudrillard, Jean., 2001. "The Spirit of Terrorism," Övers: Dr. Rachel Bloul. *Le Monde*, 2001-11-02.
- Bhabha, Homi K., 1994. *The Location of Culture*. New York: Routledge.
- Blackmore, Josiah., 2009. *Moorings: Portuguese Expansion and the Writing of Africa*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Bush, George W., 2001. "Freedom at War with Fear". *The white house – president George W. Bush*. Tal till den amerikanska kongressen och det amerikanska folket. 2001-09-20. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>. Hämtdatum: 2012 – 05 – 18.
- Dos Santos Barroso, Reinaldo., 2009. *Nas rotas do atlântico equatorial: tráfico de escravos rizicultores da Alta-Guiné para o Maranhão (1770-1800)*. Masteruppsats. Bahia: Universidade Federal da Bahia.
- Fanon, Frantz., 2008 [1952]. *Black Skin, White Masks*. Övers. Richard Philcox. New York: Grove Press.
- Fioravante, Fernanda., 2008. "Às custas do sangue, fazenda e escravos:" *formas de enriquecimento e padrão de ocupação dos ofícios da Câmara de Vila Rica, c. 1711 – c. 1736*. Masteruppsats. Rio de Janeiro: Universidade Federal do Rio de Janeiro.

- Fukuyama, Francis., 1989. "The End of History?" *The National Interest*, sommaren 1989.
- Gevaert, François-Auguste och Gentil Theodoor Antheunis., 1905. *Vers l'Avenir*. Övers. Robert Farren. [pdf] Tillgänglig: http://conquest.imsip.info/files/imglnks/usimg/e/e9/IMSLP48254-PMLP102084-Gevaert_-_Vers_L_Avenir.pdf Hämtdatum: 2012-05-12.
- Guardian The., 2004. "Torture Scandal: The Images that Shamed America". Nyhetsartikel. [Elektronisk] <http://www.guardian.co.uk/gall/0,8542,1211872,00.html>. Hämtdatum: 2012-05-18.
- Hegel, Georg Wilhelm Friedrich., 2008 [1807]. *Andens fenomenologi*. Övers. Brian Manning Delaney och Sven-Olov Wallenstein. Stockholm: Thales.
- Hobbes, Thomas., 2004 [1651]. *Leviathan: eller En kyrklig och civil stats innehåll, form och makt*. Övers. Eva Backelin. Göteborg: Daidalos.
- Hochschild, Adam., 2000 [1998]. *Kung Leopolds vålnad*. Övers: Hans Björkegren. Finland: WS Bookwell.
- Higgins, Katherine.J., 1999. *'Licentious Liberty' in a Brazilian Gold-Mining Region: Slavery, Gender, and Social Control in Eighteenth-Century Sabará, Minas Gerais*. Pennsylvania: Pennsylvania State University Press.
- Kant, Immanuel., 2011. *Political Writings*. Cambridge: Cambridge university Press.
- Katolska kyrkan., 1868 [1452]. *Dum Diversas i Levy Maria Jordaõ (red.). Bullarium patronatus Portugalliae regum in ecclesiis Africae, Asiae atque Oceaniae: bullas, brevia, epistolas, decreta actaque Sanctae Sedis ab Alexandro III ad hoc usque tempus amplectens*, Volym 1. s. 22-98. [pdf] Tillgänglig:<http://books.google.se/books?hl=sv&output=acs_help&id=WDN OAAAAYAAJ> Hämtdatum: 2012-05-14.
- Katolska kyrkan., 1868 [1454]. *Romanus Pontifex i Levy Maria Jordaõ (red.). Bullarium patronatus Portugalliae regum in ecclesiis Africae, Asiae atque Oceaniae: bullas, brevia, epistolas, decreta actaque Sanctae Sedis ab Alexandro III ad hoc usque tempus amplectens*, Volym 1. s. 31-76. [pdf] Tillgänglig:<http://books.google.se/books?hl=sv&output=acs_help&id=WDN OAAAAYAAJ> Hämtdatum: 2012-05-14.

- Kelmer, Mathias., 2008. "O movimento do crédito: o papel dos escravos nas relações de crédito, Rio de Janeiro e Minas Gerais (c. 1711 – c. 1756)". *Revista de História Regional*. 13(2): s. 46-69.
- Lima A.M. Carlos., 2002. "Escravos de peleja: A instrumentalização da violência escrava na América portuguesa (1580-1850)." *Revista de Sociologia e Política*, nr.18. s. 1331-152.
- Macalpine, George Watson., 1906. Abstract of the Report of the Commission of Enquiry into the Administration of the Congo Free State. [pdf] Wisconsin: Jas. Clark & Co. Tillgänglig: <http://archive.org/details/abstractofreport00belgrich>. Hämtdatum: 2012-05-14
- Orwell, George, 1984 [1949]. *Nineteen eighty-four*. Oxford: Clarendon
- Pereira Costa, Ana Paula., 2008. *Armando escravos em Minas colonial: Potentados locais e suas práticas de reprodução social na primeira metade do século XVIII*. Doktorsavhandling. Minas Gerais: Unidversidade Federal de Minas Gerais.
- Pessoa, Fernando., 1934. *Mensagem*. Övers. João Manuel Mimoso. [pdf] Tillgänglig: http://archive.org/stream/MENSAGEM_765/Mensagem#page/n9/mode/2up. Hämtdatum: 2012-04-23.
- Sloan, Elinor Camille., 2002. *Revolution in Military Affairs*. Québec: MacGill-Queen's University Press.
- Sohlman, Eva., 2011. "Krig enligt CIA," *Fokus*, nr.12. Nyhetsartikel. 2011-12-14. [Elektronisk] <http://www.fokus.se/2011/12/krig-enligt-cia/>. Hämtdatum: 2012-05-12.
- Strauss Leo., 1971 [1953]. *Natural Right and History*. Chicago: University of Chicago Press.
- Walker, R. B. J., 1992. *Inside/Outside*. Cambridge University Press, Cambridge Books Online. [Elektronisk] <http://dx.doi.org.ludwig.lub.lu.se/10.1017/CBO9780511559150>. Hämtdatum: 2012-05-16.
- Walker, R.B.J., 2011. "Hobbes, Origins, Limits" i Raia Prokhovnik and Gabriella Slomp (red.) *International Political Theory after Hobbes: Analysis, Interpretation and Orientation*. Palgrave Macmillan, Palgrave Connect. Palgrave Macmillan. S. 168-188. [Elektronisk] <http://www.palgraveconnect.com.ludwig.lub.lu.se/pc/doi/10.1057/9780230304734>. Hämtdatum: 2012-05-16.

Walker, R.B.J., 2006. "The Double outside of the Modern International." *ephemera*. vol. 6, nr 1 (februari 2006). s.56-69. [pdf] Tillgänglig: <http://www.ephemeraweb.org/journal/6-1/6-1ephemera-feb06.pdf>
Hämtdatum: Hämtdatum: 2012-05-16.